

КРИПТОВАЛЮТА ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ІНСТРУМЕНТ МІЖНАРОДНИХ РОЗРАХУНКІВ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСИЗАЦІЇ

©2018 ГОНЧАРЕНКО Н. І., БУЛГАКОВА О. О., ПСЬОТА Т. В.

УДК 339.727

Гончаренко Н. І., Булгакова О. О., Псьота Т. В. Криптовалюта як інноваційний інструмент міжнародних розрахунків в умовах глобальної фінансизації

Мета статті полягає в дослідженні світового досвіду використання криптовалюти як інноваційного інструменту міжнародних розрахунків в умовах глобальної фінансизації та розробка науково-практичних рекомендацій щодо його запозичення Україною. Досліджено еволюцію імплементації криптовалюти в сучасну систему міжнародних розрахунків, визначено основні тенденції її подальшого використання та правового регулювання у світовому фінансовому просторі. Виділено переваги, що пов'язані із визнанням криптовалюти як платіжного засобу для розвитку інноваційної сфери міжнародних розрахунків в Україні. Обґрунтовано, що використання криптовалюти як інноваційного інструменту розрахунків можливе лише за умови попереднього законодавчого визначення статусу криптовалюти як фінансового активу та платіжного засобу. Запропоновано можливості використання криптовалюти як інноваційного інструменту міжнародних розрахунків в Україні. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є визначення рівня залучення криптоактивів до державних бюджетів розвинутих країн, дослідження розвитку криптовалютних переказів у міжнародних розрахунках та їх впливу на процеси коливання бізнес-активності та нівелювання глобальних фінансових дисбалансів.

Ключові слова: криптовалюта, криптоактиви, фінансизація, електронно-фінансові інновації, цифрові гроші, біткойн, віртуальна валюта.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Бібл.:** 22.

Гончаренко Наталія Іванівна – кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародних економічних відносин, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна) **E-mail:** n.i.goncharenko@gmail.com

Булгакова Ольга Олексіївна – студентка факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна) **E-mail:** olgabulgakova199@gmail.com

Псьота Тетяна Володимирівна – студентка факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна) **E-mail:** psiota.tatyana@yandex.ua

УДК 339.727

UDC 339.727

Гончаренко Н. И., Булгакова О. А., Псёта Т. В. Криптовалюта как инновационный инструмент международных расчётов в условиях глобальной фінансизации

Цель статьи заключается в исследовании мирового опыта использования криптовалюты как инновационного инструмента международных расчетов в условиях глобальной фінансизации и разработка научно-практических рекомендаций, касающихся его заимствования Украиной. Исследована эволюция имплементации криптовалюты в современную систему международных расчетов, определены основные тенденции её дальнейшего использования и правового регулирования в условиях мирового финансового пространства. Выделены преимущества, связанные с признанием криптовалюты как платежного средства для развития инновационной сферы международных расчетов в Украине. Обосновано, что использование криптовалюты как инновационного инструмента расчетов возможно лишь при условии предварительного законодательного определения статуса последней как финансового актива и платежного средства. Предложены возможности использования криптовалюты как инновационного инструмента международных расчетов в Украине. Перспективами дальнейших исследований в данном направлении являются определение уровня привлечения криптоактивов в государственные бюджеты развитых стран, исследование развития криптовалютных переводов в международных расчетах и их влияния на процессы колебания бизнес-активности и нивелирования глобальных финансовых дисбалансов.

Ключевые слова: криптовалюта, криптоактивы, фінансизация, электронно-финансовые инновации, цифровые деньги, биткойн, виртуальная валюта.

Рис.: 2. **Табл.:** 1. **Библ.:** 22.

Гончаренко Наталья Ивановна – кандидат экономических наук, доцент, доцент кафедры международных экономических отношений, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина) **E-mail:** n.i.goncharenko@gmail.com

Булгакова Ольга Алексеевна – студентка факультета международных экономических отношений и туристического бизнеса, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина) **E-mail:** olgabulgakova199@gmail.com

Псёта Татьяна Владимировна – студентка факультета международных экономических отношений и туристического бизнеса, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина) **E-mail:** psiota.tatyana@yandex.ua

Goncharenko N. I., Bulhakova O. O., Psota T. V. The Cryptocurrency as an Innovative Instrument of the International Settlements in Conditions of Global Financization

The article is aimed at researching the world-wide experience of using cryptocurrency as an innovative instrument of the international settlements in conditions of global financization, development the scientific-practical recommendations concerning its assimilation by Ukraine. The evolution of the cryptocurrency implementation into the modern system of international settlements is explored, the main tendencies of its further use and legal regulation in the conditions of the global financial space are determined. The advantages associated with the recognition of cryptocurrency as a means of payment in terms of development of the innovation sphere of international settlements in Ukraine are allocated. It is proved that use of cryptocurrency as an innovative instrument of settlements is possible only under the condition of preliminary legislative determination of the status of the latter as a financial asset and payment means. The possibilities of using cryptocurrency as an innovative instrument of the international settlements in Ukraine are suggested. Prospects of further researches in this direction are determination of the level of attraction of cryptoassets into the State budgets of developed countries, research of development of cryptocurrency transfers in the international settlements and their influence on the processes of fluctuation of business activity and the leveling of the global financial imbalances.

Keywords: cryptocurrency, cryptoassets, financization, electronic-financial innovations, digital money, bitcoin, virtual currency.

Fig.: 2. **Tbl.:** 1. **Bibl.:** 22.

Goncharenko Natalia I. – PhD (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economic Relations, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine) **E-mail:** n.i.goncharenko@gmail.com

Bulhakova Olga O. – Student of the Faculty of International Economic Relations and Tourism Business, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine) **E-mail:** olgabulgakova199@gmail.com

Psota Tetiana V. – Student of the Faculty of International Economic Relations and Tourism Business, V. N. Karazin Kharkiv National University (4 Svobody Square, Kharkiv, 61022, Ukraine) **E-mail:** psiota.tatyana@yandex.ua

ФІНАНСИ, ГРОШОВИЙ ОБІГ І КРЕДИТ
ЕКОНОМІКА

Системними детермінантами трансформації світової фінансової системи є розвиток інформаційних технологій і фінансових інновацій, що відіграють важливу роль у забезпеченні сталого розвитку країн, інтеграційних утворень та глобальної економіки загалом. Національні економіки всіх країн світу постійно трансформуються та модернізуються, імплементуючи новітні форми й інструменти міжнародних розрахунків, зокрема електронні засоби платежу, які можуть стати загальновикористовуваними й ратифікованими у найближчий час [1, с. 149].

Економічно стійкі фінансові інновації зменшують негативні елементи фінансової системи шляхом зниження рівня ризику, усунення інформаційного розриву, зниження трансакційних витрат і мінімізації податкових платежів, підсилюючи позитивні складові фінансової системи шляхом підтримки її стабільності [2].

Сьогодні ринок криптовалют продовжує розвиватися надшвидкими темпами, збільшуючи видову варіацію фінансових інструментів. Найбільш популярними у світі системами цифрових грошей залишаються Bitcoin (перша децентралізована криптовалюта), сумарна капіталізація якої становила 61 млрд дол. США (станом на грудень 2018 р.) [3].

Значну роль для подальшого поширення та популяризації криптовалют на сучасних фінансових ринках відіграє її платіжна система, яка базується на принципах децентралізації, анонімності учасників, незалежності від впливу держави, відсутності єдиного центру контролю, розподілу даних серед учасників – контракторів угод.

Таким чином, у сучасних умовах розвитку глобальної економічної системи цифрові гроші стали новим викликом традиційним інструментам грошового обігу і перетворюються на умовну реальність та ключовий елемент віртуальної економіки сучасних фінансових інституцій [4, с. 40].

Дані обставини, а також проблеми довіри, волатильності, визначення правового статусу криптовалют, ризиків інформаційних атак, заборони з боку окремих держав тощо й обумовлюють своєчасність та актуальність дослідження впровадження фінансових інновацій та особливостей використання криптовалют в міжнародних розрахунках в умовах фінансової глобалізації.

Теоретичні основи та практичні проблеми функціонування криптовалют як особливого засобу платежу у фінансовому обліку досліджено у працях таких зарубіжних учених, як: Анкенбард Т., Бафсет У., Біері Д., Бірмен Х., Блейк Д., Велш Г., Вірд Ф., Генакплос Дж., Чіу Дж., Кейсі М., Лагард С., Мазер Дж., Маттей М. Р., Нідлз Б., Рассел Р., Фостел А. та ін.

Своєю чергою, розробкою фундаментальних питань щодо методологічних підходів фінансового обліку, фінансової звітності та економічного аналізу

електронних грошей та криптовалюти займалися такі вітчизняні вчені, як: Базилевич В. Д., Васильчак С. В., Вахрушев Д. С., Гончаренко Н. І., Колінець Л. Б., Лютий І. М., Новак О. С., Петрук О. М., Корнєєв В. В., Марченко Н. А., Сльозко О. О., Чапаян С., Яцик Т. В. та інші.

Метою статті є дослідження світового досвіду використання криптовалюти як інноваційного інструменту міжнародних розрахунків в умовах глобальної фінансизації та розробка науково-практичних рекомендацій щодо його запозичення Україною.

Предметом дослідження є теоретичні засади та особливості використання криптовалюти як інноваційного інструменту міжнародних розрахунків країнами світу в умовах фінансової глобалізації.

Бурхливий розвиток глобалізаційних процесів у світовому фінансовому просторі в умовах інформатизації зробив такі поняття, як оперативність грошових переказів, неважливість географічного положення суб'єкта переказу та безвідомність операції здійснення міжнародних платежів і розрахунків, невід'ємною частиною транскордонних потоків фінансового капіталу та розширення доступу різних держав до глобальних фінансових ресурсів. Таке поширення безготівкових розрахунків в умовах глобальної фінансизації приводить до необхідності з'ясування співвідношення понять «електронні гроші» та «криптовалюта».

Загалом, електронні гроші є особливою економічною категорією, грошовою вартістю, обмін та розрахунки якою проводяться за допомогою інформаційних технологій. Згідно із законодавством Європейського Союзу, визначальними рисами електронних грошей є їхнє зберігання на електронних носіях, передача отримувачу лише за посередництва банку та неможливість платника бути емітентом таких грошей [5].

Своєю чергою, криптовалюта не є видом електронних грошей, адже вона володіє певними відмінностями. У наукових колах, незважаючи на різноманіття думок із цього приводу, дійшли згоди щодо загальних ознак криптовалют. По-перше, криптовалюта має децентралізований характер, тобто у створенні нових одиниць валюти задіяні мільйони учасників мережі, а не центральний емітент [6, с. 5]. По-друге, криптовалюти не залежать від національних валют, а тому не регулюються жодною країною у світі. Наступними відмінностями є цілковита анонімність транзакцій криптовалют і те, що засобом платежу в системі обігу криптовалют виступає зашифрований за допомогою спеціальної програми код [7, с. 42].

Наразі деякі фінансисти пропонують розглядати криптовалюту як товар. Проте тоді не виконується така закономірність: якщо товари є ідентичними, то купується той, який має нижчу ціну. Однак для найбільш вартісних криптовалют характерною ознакою є вища трансакційна активність. Саме завдяки

даний специфіці пояснюється середня щоденна кількість таких операцій з Bitcoin, що становила 286419, з Ethereum – 47792, з Litecoin – 3244, які відбувалися протягом січня – лютого 2017 р., тобто в момент економічного апогею використання цифрових валют як інноваційного інструменту міжнародних розрахунків в умовах глобальної фінансизації, проявом якої є інтеграція національних фінансових систем, підвищення капіталізації, акумуляція і перерозподіл фінансових ресурсів, у результаті чого створюється єдиний економічний простір, в якому економічна структура визначається з урахуванням світової кон'юнктури, а економічні підйоми і спади набувають планетарних масштабів [8, с. 16].

Використання криптовалюти в міжнародних розрахунках різних держав світу як інноваційного аналогу реальним грошам не є однозначно визначеним, адже постійно змінюється та коригується. При цьому цифрові гроші розглядаються як нове економічне явище, яке Центральний банк кожної держави впорядковує власними інструментами та операціями: починаючи від формального дозволу, імплементуючи рекомендації щодо хеджування можливих ризиків або застосування загальних принципів урегулювання у сфері платежів до повної заборони на всі пов'язані з цим види діяльності [9].

Абсолютну або часткову заборону на криптовалюту вводять найчастіше ті країни, які перебувають у постійній (рідше – тимчасовій) нестабільній економічній ситуації та мають проблеми внутрішнього ринку. Вищезазначеними ембарго або цілковитою відмовою від цифрових грошей вони намагаються обмежити їх використання по країні та в такий спосіб спростити контроль фіатних платіжних засобів [10].

Проаналізуємо політику регулювання та використання криптовалюти як інноваційного інструменту міжнародних розрахунків за різними країнами світу.

Слід зазначити, що економіко-політичними інститутами Європейського Союзу досі не прийнято будь-яких єдиних спеціальних законодавчих та економічних правил щодо регулювання даного виду діяльності. Це означає, що оподаткування криптовалюти та всієї низки опцій з нею здійснюється згідно з національним законодавством кожної з 28 країн – учасниць даного об'єднання залежно від природи криптовалютних операцій. При цьому, як правило, цифрова валюта в цілях оподаткування розглядається як нематеріальний актив або товар, а не як валюта або гроші [11].

Виятком у даному випадку є тільки податок на додану вартість, оскільки в листопаді 2015 р. Європейський суд (*European Court of Justice*) виніс рішення, відповідно до якого операції з купівлі та продажу Bitcoin за традиційні фіатні валюти також не оподатковуються ним [12].

Саме через це європейські регулятори використовують термін «віртуальна валюта» замість терміна «криптовалюта». При цьому вона розглядається в тому числі і як засіб платежу. Однак такий підхід був розкритикований Європейським центральним банком, який зазначив, що визначення криптовалюти як віртуальної валюти не є досконалим. Окрім цього, за його остаточними висновком, цифрова валюта може об'єктивно вважатися лише засобом обміну, а не платежу, і не є ні грошима, ні валютою [13].

Саме через таку економічну невизначеність поняття та сутності даного інноваційного інструменту

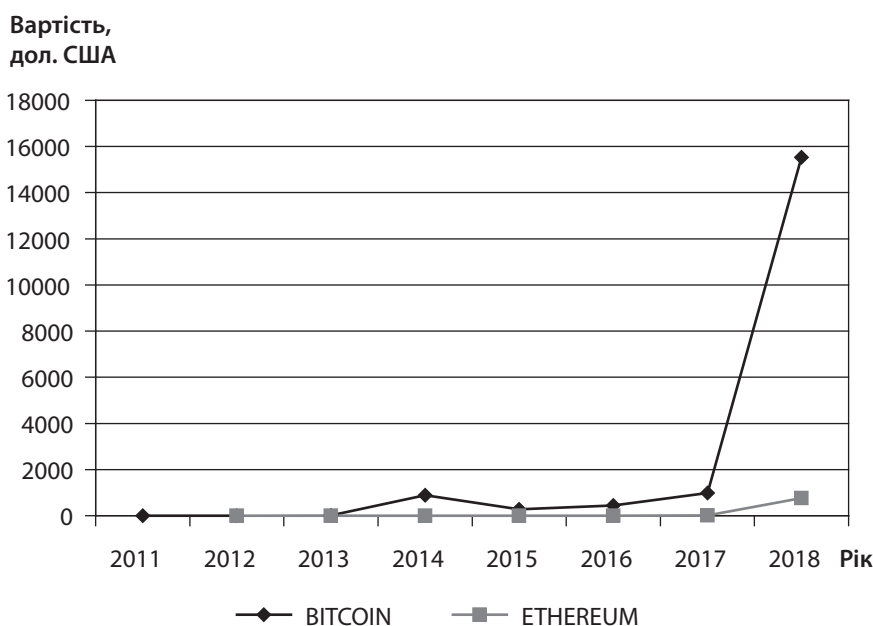

Рис. 1. Динаміка вартості криптовалют на початок 2011–2018 рр., дол. США

Джерело: побудовано за даними [2; 5].

міжнародних розрахунків виникла і його подальша законодавча неузгодженість щодо регулювання та ратифікації, що, своєю чергою, пояснює, чому криптовалюта й операції з нею проходять в Європейському Союзі в рамках здійснення політики протидії легалізації доходів, одержаних незаконним шляхом і фінансування тероризму в такий спосіб [12].

Беручи до уваги дані тенденції, представники органів ЄС і національних органів країн-членів, в останніх своїх заявах вкотре підкреслили те, що криптовалюта не повинна підлягати єдиному, спільному для всіх країн-членів, офіційному регулюванню як економічно, так і законодавчо.

У Німеччині, наприклад, законодавство розглядає криптовалюту як «одиницю розрахунку» та дозволяє відносити її до фінансових інструментів [7, с. 42], які представляють собою форму «приватних грошей», що можуть обкладатися податком на приріст капіталу у 25%, у тому випадку, якщо прибуток був отриманий протягом одного року після отримання біткойнів. Таким чином, якщо продаж останніх відбуватиметься більш ніж через рік після покупки, вона не буде обкладатися податком на приріст капіталу, і даний вид угоди буде розглядатися як «приватний продаж» [10].

Окрім цього, у випадку ритейлерів, які приймають біткойни як оплату за товари, оподаткуванню підлягають як операції з продажу самого товару, так і операції з продажу біткойнів, що були прийняті при здійсненні покупки.

Схожу позицію щодо використання криптовалюти як основного інноваційного інструменту в міжнародних розрахунках з іншими державами світу зайняв уряд Великої Британії, представники якого заявили, що операції з біткойнами є нерегульованою активністю, а криптовалюта має визначатися, скоріше, як іноземна валюта для різних цілей, включаючи оподаткування [14, с. 20]. Таким чином, англійські фінансисти відносять біткойн до категорії «приватних грошей».

Разом з цим, операції з обміну біткойнів на національну або іноземну валюти не обкладаються податком на додану вартість (ПДВ). При цьому податок стягується в установленому порядку при угодах купівлі або продажу товарів та послуг, що здійснюються в криптовалюті. У такий спосіб доходи, що отримуються від спекуляцій з криптовалютою, оподатковуються на приріст капіталу [15]. Саме тому, завдяки всім переліченим чинникам, Велика Британія є наразі лідером криптовалютної інтеграції в Європі та однією з найбільш сприятливих і комфортних юрисдикцій для ведення бізнесу з цифровими валютами.

У Швейцарії криптовалюта розглядається нарівні з іноземними валютами, операції з її використанням не обкладаються ПДВ, як і у Великій Британії. Серед національно-економічних особливостей варто виділити те, що операції вимагають отримання ліцензії, однак

деякі види діяльності, включаючи купівлю та продаж криптовалюти на комерційній основі і торговельних майданчиках, можуть підлягати ліцензуванню.

Своєю чергою, дещо іншу позицію стосовно криптовалюти зайняв уряд США, який на даному етапі розглядає криптовалюту одночасно як гроші (їх аналог), як власність і як біржові товари.

На федеральному рівні деякі криптовалютні компанії (наприклад, біржі) мають бути зареєстровані як оператори з переказу грошових коштів (*Money Transmitters*) у Мережі по боротьбі з фінансовими злочинами [15].

Водночас, на рівні штатів, діяльність таких компаній підлягає ліцензуванню, тобто здійснюється в кожному окремому штаті. Як власність, цифрові гроші та всі пов'язані з ними операції розглядаються тільки з метою оподаткування. Наприклад, заробітні плати, що виплачуються працівникам у біткойнах, є об'єктами федерального прибуткового податку та податків на заробітну плату.

На даному етапі Служба внутрішніх доходів та Бюро по боротьбі з фінансовими злочинами є єдиними федеральними органами США, що надають офіційні роз'яснення про обіг біткойнів на території держави та поточний стан цифрової валюти на національному та світовому ринках [15].

Єдиною країною, де криптовалюта є офіційно визнаним законним засобом платежу з квітня 2017 р., залишається Японія. На наш погляд, така ситуація зумовлена тим, що із самого початку поняття криптовалюти було розмежовано з поняттям електронних грошей, тобто перша була визначена не як грошові кошти, а як оборотоздатний актив, який може бути використаний як платіжний засіб.

При цьому операції з обміну криптовалюти на фіатні гроші не обкладаються місцевим аналогом ПДВ. Окрім цього, в Японії функціонує Комісія з цифрових активів Японії, яка є, по суті, саморегульованим органом.

До того ж, до 2020 р. великі банки Японії мають намір створити національну валюту J-coin, щоб у такий спосіб знизити залежність країни від готівкових коштів, адже на даному етапі на них припадає 70% від загального обсягу транзакцій [15]. Планується, також, що J-coin буде використовуватися для оплати товарів і послуг по всій країні за допомогою смартфонів (сканування QR-кодів). Однак, разом з цим, японська національна криптовалюта відрізнятиметься від інших криптовалют: у неї буде банк-емітент, а її вартість – прив'язана до ени.

На даному етапі абсолютним лідером за «видобутком» криптовалюти є Китай (58%), у якому знаходиться один із найбільших фінансово-технічних ринків світу [6]. Така ситуація пояснюється дешевою електроенергією, яка є необхідною умовою для його розвитку та функціонування. Окрім того, саме

тут знаходиться більшість майнінг-пулів (наприклад, F2Pool, AntPool, BTCSS та інші). З кожним роком кількість інкорпорованого в Китаї бізнесу цифрових валют зростає, однак питання щодо їх правового регулювання залишається досі не вирішеним: із вересня 2017 р. діє заборона на публічне розміщення криптовалюти, при цьому в країні фізичним особам дозволено її зберігання та проведення операцій з нею.

Таким чином, китайський регулятор розглядає криптовалюту як віртуальний товар (негрошовий цифровий актив), а криптовалютні біржі та решту веб-сайтів, пов'язаних з цифровою валютою, зобов'язує бути зареєстрованими в Телекомунікаційному бюро.

У такий спосіб оподаткування здійснюється відповідно до стандартних правил для товарів: операції з криптовалютою обкладаються прибутковим податком на доходи фізичних осіб та податком на приріст капіталу, а її продаж, своєю чергою, може обкладатися податком на додану вартість.

Що стосується використання криптовалюти в країнах Латинської Америки, то тут маємо зазначити її надзвичайну популярність: у 2015 р. був опублікований звіт, який показав приріст в 510% за кількістю криптовалютних транзакцій. Експерти пояснюють дану тенденцію економічною ситуацією більшості держав даного регіону, за умов якої ведення бізнесу цифрових валют і всіх пов'язаних з ними операцій супроводжуються тіньовими з економічної точки зору процедурами, що стали їх невід'ємними складовими [5].

В Україні датою появи першої самостійної української криптовалюти (*Ukrainian Karbowanec*, або KRB) стало 30 травня 2016 р. На той момент його вартість становила 2,7 гривні. Завдяки цьому Україна потрапила до списку перших десяти країн світу за використанням біткойн-нодів. Це означає, що близько 40% всіх угод з використанням даної криптовалюти були укладені на біржах із українським

корінням. А вже з 19 грудня 2016 р. Українська біржа запустила торгівлю ф'ючерсними контрактами на індекс Bitcoin, специфікацію яких було зареєстровано в Національній комісії з цінних паперів та фондового ринку (НКЦПФР).

Що ж до юридичного регулювання операцій з електронними грошами в Україні, то цей процес регулюється статтею 15 Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» та Положенням «Про електронні гроші в Україні», затвердженим постановою Правління Національного банку України від 04.11.2010 р. № 481 (зі змінами і доповненнями) [16].

В українському законодавстві криптовалюта не має юридичного статусу валюти через брак основних характеристик електронних грошей, а саме – відсутність центрального емітента. Це означає, що владою криптовалюта поки не визнана платіжним засобом. У законодавстві України операції із криптовалютою прирівнюються до операцій із торгівлею іноземною валютою, яка за законом також не є платіжним засобом в Україні [16].

Незважаючи на сьогоденний статус криптовалюти в Україні, слід зазначити, що існують законопроекти, які пропонують закріплення за криптовалютою статусу платіжного засобу. Так, у Верховній Раді України зареєстровані та чекають на розгляд у профільних комітетах законопроекти «Про обіг криптовалюти в Україні» та «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» від жовтня 2017 р. [17; 18]. Маємо відзначити, що впровадження державної цифрової криптовалюти позитивно впливатиме на зменшення обсягу готівкових коштів, проведення ефективного контролю за незаконними операціями, ідентифікацію відправників і одержувачів коштів за криптовалютними операціями.

Свідченням активного залучення криптовалют до економічних реалій в Україні є те, що у 2017 р. 22 народні депутати зазначили свої криптоактиви в електронних деклараціях, незважаючи на непевний законодавчий статус таких збережень.

Хоч криптовалюта і не має юридичного статусу валюти в Україні, деякі вітчизняні підприємства використовують їх види при веденні бізнесу. Так, безперечним лідером із застосування такими компаніями є біткойн, що приймається як плата за проданий товар чи надану послугу.

Важливим прецедентом у використанні біткойна вітчизняними підприємствами є переший зафіксований факт внесення цієї криптовалюти в статутний капітал українського юридичного підприємства Aхop Partners у 2016 р. [19].

Характерною рисою використання криптовалюти вітчизняними організаціями є те, що можливість оплати біткойном надають не відомі мережеві компанії, а невеликі самостійні підприємства, а також поодинокі юридичні та туристичні агентства (табл. 1).

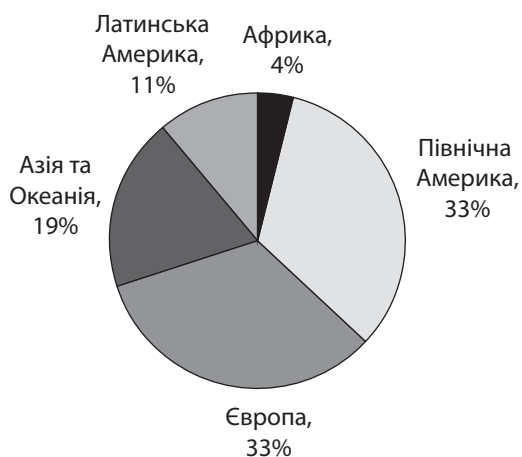

Рис. 2. Показники частки платіжних операцій криптовалют за регіонами світу

Джерело: побудовано за [2; 15].

Таблиця 1

Українські підприємства, що приймають розрахунки у біткойнах

Вид і назва підприємства	Місцезнаходження
Юридична фірма «Юскутум»	Київ
Агенство нерухомості «Gek»	Одеса
Туристична компанія «Blitz Travel»	Київ
Креативне агентство VIDEOFABRIKA	Київ
ІТ-компанія «Silença Tech»	Київ
Сервісний центр «Ukrainian iPhone Service»	Київ
Школа сучасної флористики «Asant Studio»	Київ
Магазин натуральних продуктів «Еко-лавка»	Київ
Кав'ярня «Kava Like»	Київ

Джерело: складено за [20].

Настільки невеликий перелік та територіальна нерозмаїтість українських підприємств, що надають можливість розплачуватися біткойнами, пояснюється недоцільністю впровадження нових незатребуваних більшістю систем оплати криптовалютою та затратністю навчання персоналу принципів роботи з ними. До того ж, існує недовіра вітчизняних підприємців до розрахунків криптовалютою через необізнаність із механізмом їх створення, сумнівною походження та невизначеним статусом криптовалюти в Україні [21].

Через цю проблему ускладнюється й інтеграція України до світового фінансового ринку, адже позиція ігнорування існування даного фінансового інструменту спричиняє закритість національної економіки та ускладнення реалізації зовнішньоекономічних зв'язків [22].

Враховуючи вищезазначене, доцільним є підняття питання про законодавче врегулювання статусу криптовалют в Україні не лише для персональних розрахунків, але й на державному рівні. Визнання криптовалют платіжним засобом може мати такі позитивні наслідки для розвитку інноваційної сфери міжнародних розрахунків в Україні, як:

1. Перешкодження незаконним маніпуляціям із криптовалютою шляхом законодавчого врегулювання господарської діяльності, пов'язаної з обігом криптовалют.

2. Зміцнення глобальних фінансових зв'язків України із країнами світу через заохочення взаємних інвестицій криптовалютних активів задля стійкого економічного зростання.

3. Розширення можливостей поповнення Державного бюджету України через необхідність опо-

даткування криптовалютних активів та міжнародних розрахунків криптовалютою громадян України.

На нашу думку, досягнення вищевказаних переваг використання криптовалют як інноваційного інструменту розрахунків можливе лише за умови попереднього законодавчого визначення статусу криптовалют як фінансового активу та платіжного засобу. При цьому досвід Японії, США, Німеччини та Канади має бути використаний як основа для розробки та внесення змін до Закону України «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» та Положення «Про електронні гроші в Україні».

Не менш важливим кроком до визнання криптовалют як інноваційного платіжного засобу мають стати зміни до Податкового кодексу України, що дозволять включити доходи від здійснення операцій із криптовалютою до об'єктів оподаткування доходів фізичних осіб. Також має бути впроваджене ліцензування підприємницької діяльності, пов'язаної із криптовалютами розрахунками, задля повної детінізації даного фінансового сектора.

Таким чином, узагальнюючи результати проведеного аналізу, можна констатувати, що визнання та оподаткування криптовалютних активів є успішним досвідом багатьох країн світу. Так, в Японії криптовалюти вважаються оборотоспроможним активом і платіжним засобом, а компанії – оператори японського ринку криптовалют мають отримувати щорічну ліцензію та надавати можливість документувати операції з криптовалютами відповідним службам безпеки Японії. Влада США вважає криптовалюту майном і оподатковує криптовалютні активи на федеральному рівні. У Канаді криптовалютні активи розглядаються як цінні папери, у Німеччині – як приватні гроші, у Сінгапурі та Норвегії – як активи, але в усіх державах операції із криптовалютами підлягають обов'язковому оподаткуванню.

ВИСНОВКИ

Отже, на основі проведеного дослідження можна зробити висновок, що із розширенням транскордонних потоків фінансового капіталу криптовалюти стають інноваційним інструментом здійснення міжнародних розрахунків, що розширює можливості доступу країн до глобальних фінансових ресурсів. До того ж, існують значні переваги, що пов'язані із визнанням криптовалют як інноваційного платіжного засобу, серед яких необхідно виділити їх незалежність від національних валют країн та політичних впливів, а також високу захищеність транзакцій та можливість проводити розрахунки без комісії за банківське обслуговування, що уможлиблює забезпечення рівноваги фінансових дисбалансів та валютної ліквідності країни, фінансової стабільності та кредитування національних економік.

Таким чином, слід зазначити, що законодавче врегулювання статусу криптовалют стане важливим кроком на шляху інформатизації фінансової системи України та її інтеграції у процеси міжнародних розрахунків новітніми платіжними засобами. Виходячи із цього пропонуємо такі можливості використання криптовалют як інноваційного інструменту міжнародних розрахунків в Україні:

1. Венчурне інвестування українськими підприємствами та державними установами криптовалют у вітчизняні стартапи, пов'язані із розвитком новітніх технологій, із паралельним залученням іноземних криптовалютних інвестицій у даний сектор.

2. Наповнення державного бюджету шляхом обов'язкового ліцензування професійної діяльності, пов'язаної із криптовалютами активами, та державна підтримка компаній, що інвестують у вітчизняні підприємства та сектор інноваційних технологій.

3. Розвиток новітнього майданчика інноваційних технологій розрахунків криптовалютою в Україні задля покращення міжнародного фінансового іміджу держави та надання послуг із безпечних розрахунків криптовалютами як фізичним, так і юридичним особам в Україні та за кордоном.

Підсумовуючи, необхідно зробити висновок, що імплементація кроків із законодавчого визнання криптовалют як інноваційного платіжного засобу в Україні дозволить нашій державі мати вільний доступ до новітніх фінансових ресурсів та надасть можливість використання криптовалют як інструменту міжнародних розрахунків у глобальному фінансовому просторі. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Чаплян С. Правовий статус криптовалют. *Приватне право*. 2018. № 2. С. 149–150.

2. Колінець Л. Б. Фінансові інновації як чинники трансформації світового фінансового порядку. *Економіка та суспільство*. 2018. Вип. 15. URL: http://www.economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/5.pdf

3. CoinDesk. URL: <https://www.coindesk.com>

4. Chiu J., Koeppl T. V. The Economics of Cryptocurrencies – Bitcoin and Beyond. Chapman University, 2017. 40 p. URL: https://www.chapman.edu/research/institutes-and-centers/economic-science-institute/_files/ifree-papers-and-photos/koeppl-april2017.pdf

5. Директива Європейського Парламенту та Ради щодо започаткування та здійснення діяльності установами – емітентами електронних грошей та пруденційний нагляд за ними. 16.09.2009. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a18

6. Вахрушев Д. С., Железов О. В. Криптовалюта як феномен сучасної інформаційної економіки: проблеми теоретичного осмислення. *Науковедение*. 2014. Вип. 5. С. 4–15.

7. Корнєєв В. В., Чеберяко О. В. Криптовалюти: ера і сфера фінансових інновацій. *Вісник Київського національ-*

ного університету імені Тараса Шевченка. Серія «Економіка». 2018. Вип. 1. С. 40–46.

8. Сидоров В. И., Ревякин Г. В. Влияние глобализации на синхронность протекания экономических процессов в рамках мировой экономики. *Бизнес Информ*. 2017. № 3. С. 16–20.

9. Ankenbrand T., Bieri D. Assessment of cryptocurrencies as an asset class by their characteristics. *Investment Management and Financial Innovations*. 2018. Vol. 15. Issue 3. P. 8–12.

10. Копил О., Неруш Л. Міжнародний досвід законодавчого регулювання питання функціонування криптовалют, криптовалютних бірж, майнінгу та виводу в фіат: інформаційна довідка. Європейський інформаційно-дослідницький центр, 2018. URL: <http://radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/publications/65.pdf>

11. Гончаренко Н. І., Кравець М. А. Особливості інституціональної структури фондового ринку Польщі в умовах трансформаційних змін глобального фінансового середовища. *Проблеми економіки*. 2017. № 1. С. 8–14.

12. Сучасні тенденції трансформації світової фінансової системи / за ред. Сльозко О. О. Київ: ІСЕМВ НАН України, 2014. 564 с.

13. The Global Competitiveness Report 2015-2016 / ed. Prof. Klaus Schwab, Prof. Xavier Sala-i-Martin. Geneva: World Economic Forum, 2016. 565 p.

14. Васильчак С. В., Куницька-Іляш М. В., Дубина М. П. Використання криптовалют в сучасних економічних системах України: перспективи та ризики. *Науковий вісник ЛНУВМБТ ім. С. З. Жицького*. 2017. Т. 19. № 76. С. 19–25.

15. Регулирование криптовалют. Исследование опыта разных стран / Стенли М., Тиле К.-Л., Даймон Д., Никофоров Н., Драги М. / Евразийская экономическая комиссия. Январь 2018. 35 с. URL: <http://www.eurasiancommission.org/ru/act/dmi/workgroup/Documents/Регулирование%20криптовалют%20в%20странах%20мира%20-%20январь.pdf>

16. Постанова правління НБУ «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України з питань регулювання випуску та обігу електронних грошей» від 04.11.2010. № 481. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>

17. Проект Закону «Про обіг криптовалют в Україні» від 06.10.2017. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684

18. Проект Закону «Про стимулювання ринку криптовалют та їх похідних в Україні» від 10.10.2017. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710

19. Спільна заява фінансових регуляторів щодо статусу криптовалют в Україні // Офіційний сайт НБУ. URL: https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59735329

20. Яцик Т. В. Сутність криптовалют та етапи її розвитку у фінансовому обліку. *Молодий вчений*. 2018. № 3. С. 149–386.

21. Марченко Н. А. Реалії функціонування криптовалют на світовому та вітчизняному ринках. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6320>

22. Гончаренко Н. І. Особливості функціонування світового ринку інформаційних технологій в умовах трансформаційних змін глобального економічного середовища. *Вісник ХНУ імені В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. 2018. № 7. С. 95–97.

REFERENCES

- Ankenbrand, T., and Bieri, D. "Assessment of cryptocurrencies as an asset class by their characteristics". *Investment Management and Financial Innovations*, vol. 15, no. 3 (2018): 8-12.
- Chaplan, S. "Pravovyi status kryptovaliut" [Legal status is crying]. *Pryvatne pravo*, no. 2 (2018): 149-150.
- Chiu, J., and Koepl, T. V. "The Economics of Cryptocurrencies – Bitcoin and Beyond". Chapman University. 2017. https://www.chapman.edu/research/institutes-and-centers/economic-science-institute/_files/ifree-papers-and-photos/koepfel-april2017.pdf
- CoinDesk. <https://www.coindesk.com>
- "Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu ta Rady shchodo zapochatkuvannia ta zdiisnennia diialnosti ustanovamy - emitentamy elektronnykh hroshei ta prudentsiinyi nahliad za nymy. 16.09.2009" [European Parliament and Council Directive on the establishment and prudential supervision of the business of electronic money issuers. September 16, 2009]. http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_a18
- Honcharenko, N. I. "Osoblyvosti funktsionuvannia svitovoho rynku informatsiinykh tekhnolohii v umovakh transformatsiinykh zmin hlobalnoho ekonomichnoho seredovyscha" [Features of functioning of the world market of information technologies in the conditions of transformational changes of the global economic environment]. *Visnyk KhNU imeni V. N. Karazina. Seriiia «Mizhnarodni vidnosyny. Ekonomika. Krai-noznavstvo. Turyzm»*, no. 7 (2018): 95-97.
- Honcharenko, N. I., and Kravets, M. A. "Osoblyvosti instytutsionalnoi struktury fondovoho rynku Polshchi v umovakh transformatsiinykh zmin hlobalnoho finansovoho seredovyscha" [Features of the institutional structure of the Polish stock market in the context of transformational changes in the global financial environment]. *Problemy ekonomiky*, no. 1 (2017): 8-14.
- Kolinets, L. B. "Finansovi innovatsii yak chynnyky transformatsii svitovoho finansovoho poriadku" [Financial innovations as factors of the transformation of the world financial order]. *Ekonomika ta suspilstvo*. 2018. http://www.economyandsociety.in.ua/journal/15_ukr/5.pdf
- Kopyl, O., and Nerush, L. "Mizhnarodnyi dosvid zakonodavchoho rehuliuвання pytannia funktsionuvannia kryptovaliut, kryptovaliutnykh birzh, maininhu ta vyvodu v fiat : informatsiina dovidka" [International experience of legislative regulation of the functioning of cryptography, crypt-exchange exchanges, property and withdrawal into fiat: information certificate]. *Yevropeiskyi informatsiino-doslidnytskyi tsentr*, 2018. <http://radaprogram.org/sites/default/files/infocenter/publications/65.pdf>
- Kornieiev, V. V., and Cheberiaiko, O. V. "Kryptovaliuty: era i sfera finansovykh innovatsii" [Cripples: The era and sphere of financial innovation]. *Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Seriiia «Ekonomika»*, no. 1 (2018): 40-46.
- [Legal Act of Ukraine] (2010). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1336-10>
- [Legal Act of Ukraine] (2017). http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62684
- [Legal Act of Ukraine] (2017). http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62710
- Marchenko, N. A. "Realii funktsionuvannia kryptovaliuty na svitovomu ta vitchyznianomu rynkakh" [Realities of the functioning of cryptovolume in the world and domestic markets]. *Efektivna ekonomika*. 2018. <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6320>
- "Spilna zaiava finansovykh rehulatoriv shchodo statusu kryptovaliut v Ukraini" [Joint statement of financial regulators on the status of cryptographic goods in Ukraine]. Ofitsiinyi sait NBU. https://bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=59735329
- Sidorov, V. I., and Revyakin, G. V. "Vliyaniye globalizatsii na sinkhronnost prottekaniya ekonomicheskikh protsessov v ramkakh mirovoy ekonomiki" [The impact of globalization on the synchronization of economic processes within the global economy]. *Biznes Inform*, no. 3 (2017): 16-20.
- Stenli, M. et al. "Regulirovaniye kriptovalyut. Issledovaniye opyta raznykh stran" [Regulation cryptocurrency. Study of experience of different countries]. *Yevraziyskaya ekonomicheskaya komissiya*. January 2018. <http://www.eurasiancommission.org/ru/act/dmi/workgroup/Documents/Регулирование%20криптовалют%20в%20странах%20мира%20-%20январь.pdf>
- Suchasni tendentsii transformatsii svitovoi finansovoi systemy* [Modern trends in the transformation of the world financial system]. Kyiv: ISEMV NAN Ukrainy, 2014.
- The Global Competitiveness Report 2015-2016*. Geneva: World Economic Forum, 2016.
- Vakhrushev, D. S., and Zhelezov, O. V. "Kryptovaliuta iak fenomen sovremennoy informatsionnoy ekonomiki: problemy teoreticheskogo osmysleniia" [Cryptocurrency as a phenomenon of the modern information economy: problems of theoretical understanding]. *Naukovedenie*, no. 5 (2014): 4-15.
- Vasylchak, S. V., Kunytska-Iliash, M. V., and Dubyna, M. P. "Vykorystannia kryptovaliut v suchasnykh ekonomichnykh systemakh Ukrainy: perspektyvy ta ryzyky" [The use of cryptographic in modern economic systems in Ukraine: prospects and risks]. *Naukovyi visnyk LNUVMBT im. S.Z. Gzhytskoho*, vol. 19, no. 76 (2017): 19-25.
- Yatsyk, T. V. "Sutnist kryptovaliuty ta etapy yii rozvytku u finansovomu obluku" [The essence of cryptography and the stages of its development in financial accounting]. *Molodyi vchenyi*, no. 3 (2018): 149-386.